

CONTACTES VIGATANS DE JOAN MARAGALL

Quan s'ha parlat tant de grans homes, i de llurs vides i obres, sembla que no hauria de quedar res per a escatir Aleshores, exhaurides, aparentment les argumentacions, cal recórrer només a l'especialització investigadora.

Si el personatge estudiat té el valor i la importància d'un Joan Maragall, és evident que, qualsevolga caire que se'n descobreixi, estarà, sense cap mena de dubte, lligat a ell. Amb l'afany de relacionar Vich a les grans obres universals i els grans homes que n'han estat productors, siguin els qui siguin, tant des del punt de vista humà com de l'espiritual, hem de trobar algun lligam entre la nostra terra i el personatge que ens ocupa.

En primer lloc, i en aquest cas, ens sobta la circumstància o el fet que Joan Maragall va néixer l'any 1860, el mateix en que a Vich era fundat el Círcol Literari, entitat senyera que havia de treure la ciutat de l'ostracisme i de la decacència en la qual era caiguda, per tal d'enlairar-la, temps a venir, al cim de la seva transcendència cultural, artística i literària. M'atreviria a senyalar aquest fet coincident: els dies del neixement del poeta amb els de la signatura del permís de constitució i reunions preliminars de l'entitat vigatana.

La creixença de Maragall i del Círcol Literari de Vich són paral·leles. Apart de l'amistat que el poeta barceloní va mantenir amb alguns dels vigatans del Círcol, no hi hagué altre contacte que la lectura, en la sessió corresponent a 11 de maig de 1894, de la poesia maragalliana, «La Sardana», en ésser premiada aquesta composició amb l'Englantina en els Jocs Florals de Barcelona celebrats pocs dies abans.

Maragall segurament passà per Vich en dirigir-se als llocs preparats pels seus estiuers. Efectivament, sojornà una sèrie de mesos estivals a Sant Joan de les Abadesses. Moltes vegades distribuïa l'estiu amb curtes estades a diferents poblacions. Algunes en indrets apartats de Vich, però, alternant amb altres més properes. Tona, Castelltersol, Camprodon, Olot, Puigcerdà, Senillers, Caldetes i Cauterets que l'obliguen a permanèixer-hi per tal de trobar remei a la seva salut, més aviat precària. El primer temps que passà a Sant Joan de les Abadesses fou el juliol de 1884. En 1890 coneix a Puigcerdà, la que va ser després la seva muller, Clara Noble. Durant l'estiu de 1893, segon any del seu matrimoni, a Sant Joan de les Abadesses, a l'ombra d'un roure de la Font del Cubilà, compon «La vaça cega». L'any següent, des de Sant Joan també, fa una excursió pel Pirineu i escriu els goigs a la Mare de Déu de Núria. En el mateix poble de muntanya el trobem el 1895 i el 1898. El 1897 passa un mes a Puigcerdà. Un eminent publicista coterrani nostre, Rafael Gay de

Montellà, glossa en el seu llibre «La Cerdanya» la compenetració de Maragall amb aquesta terra.

Aquest lligam espiritual amb el paisatge es trasllua en les seves poesies, tant en contemplar la pau de l'escenari virgilià com la seva grandiositat en els grans fenòmens naturals que abasten ací aspectes dantescs. En la façana de la vila de Puigcerdà hom pot veure el poema que el poeta va escriure l'any 1897, esculpit en la pedra, per acord municipal del dia 8 de setembre de 1961.

El juliol de 1901 roman a Camprodon, i després, per primera vegada, a Cauterets, per tal de prendre les aigües per prescripció del Dr. Robert. En aquesta darrera població i a la de Caldetes passa temporades posteriors per recomanació facultativa. També s'hostatja alguns dies dels anys 1902 i 1903, a la masia «La Figuera» del Montseny, situada al pla de la Calma i propietat del seu amic Josep Pijoan. En 1905, 1907 i 1908, passa temporades a Olot a casa dels seus sogres. Quan és a Castellersol ho fa a casa d'una germana seva. El 1909 passa el juny a Tona per la conviència de les aigües pels seus fills. Carta al bisbe Torras i Bages (14-IX-1911): «No he anat a Tona tampoc aquest any perquè la salut dels fills no ho reclamava tant (gràcies a Déu)...». En 1910, se'l troba a Caldetes i Castellersol i, el 1911, el darrer estiu de la seva vida, el distribueix entre Cauterets, Caldetes i Castellersol.

En les seves anades i vingudes per les poblacions de la Plana, o més enllà, quan trobava la ciutat de Vich en la ruta dels seus viatges, s'aturaria alguna vegada a visitar al seu íntim amic, el bisbe Torras i Bages. Probablement no tantes com hauria volgut. La comunicació amb el docte bisbe de Vich devia ser li extraordinàriament plaent. No sols directament, en persona, sinó també epistolar com ho demostra en una lletra dirigida al Dr. Torras, el 22 d'abril de 1908:

«Perquè havent jo deixat passar (encara que no per falta d'afecte sinó per atordiment i indolència) tantes i tan bones ocasions que se m'han ofert de saludar-lo amb el tribut d'unes quantes lletres, Sa Il·lma. en comptes de mostrar-se me'n enutjat, o castigar-me amb son silenci, em fa viu present amb aquesta carta de Pasqua tota plena de la sagrada alegria de la Resurrecció».

Les visites al Dr. Torras i Bages no serien sempre de pas. L'11 de març de 1906 amb Antoni Gaudí i Josep Pijoan van expressament a Vich per tal d'entrevistar-se amb el Prelat. En aquesta ocasió troben el P. Casanoves, el gran biògraf de Balma, i aquestencontre és recordat per Maragall en una lletra dirigida a Gaudí uns mesos més tard (17-XI-1906). En una carta dirigida a Pijoan, el 2 de març de 1903, li diu que «encara no he resolt res de l'anada a Vich».

En una lletra a altre gran amic seu, Antoni Roura, escrita durant la seva permanència a Tona, (19 de juny de 1905), el convida a romandre uns dies amb ells, per tal que «el dissabte dia 26 hem de portar a Vich a tots els petits que el Bisbe els confirmarà (segons hem quedat avui que l'he visitat) i volem que tu sies padrí dels nois». «Avui, amb la Clara i quatre o cinc criatures de les més grans, hem anat a mercat a Vich, que és cosa famosa. Hem visitat el Museu i jo amb el Josep (Pijoan) el Sr. Bisbe). També estigué a visitar el Museu el 19 de juny de 1909, deixant la signatura estampada en l'àlbum d'honor.

Aquests fragments i els que podríem extreure de l'epistolari amb el Dr. Torras i Bages, demostren l'estima i admiració que el poeta del Cant Espiritual sentia pel bisbe de Vich. La seva coneixença venia ja de Barcelona i, Maragall, des de les columnes del *Brusi*, comentava els discursos del Dr. Torras, abans d'ésser elegit bisbe, quan dirigia el Cercle Artístic de Sant Lluç i ponderava amb paraules de veritable devoció els arguments i conceptes del Dr. Torras. Aquesta amistat no va refredar-se amb la separació sinó que es féu més cordial i afectuosa a mesura que la figura torrasiana anava adquirint valor en sorgir de les seves mans els elevats conceptes apològètics de les seves Pastorals. Maragall no deixava de comentar-les, elogiosament, com també tots els treballs del Dr. Torras. En les lletres que li dirigia s'endeuina la troballa del consol i tranquil·litat espiritual que la paraula del bisbe trasmet al seu esperit inquietat per algunes turbonades de la seva vida.

«Així aquestes paraules de Sa Il·lma. i tota la seva carta em faran inoblidable la Pasqua d'aquest any» (14-XI-1907).

«En aquesta tarda de Nadal, reclòs a casa amb la nombrosa família mentre a fora plou i venteja, res me ve més de gust que girar el meu esperit envers V. Il·lma. encomanant-la al Jesús Infant que ens conservi, per molts anys l'existència terrenal amb la llum de la Pastoral paraula per delit dels cors que l'estimen i bona guia dels enteniments» (Nadal de 1908).

«Sols en la seva elevació i profunditat podia orientar-se el vostre judici i asseureu-vos a la nostra tribulació» (11 IX-1909).

«Una carta de V. Il·lma. és sempre per a mi una gran alegria espiritual, però quan ademés de l'amorosa benignitat que en totes elles demostra per mi i per tots els meus, conté, com aquesta que ara he rebut, una suau aprovació envers de lo que dic públicament, llavors en aquella alegria s'hi afegeix un consol també molt gran» (11 IX-1911).

El 18 de març de 1909, neix el 12.^è i darrer fill de Joan Maragall. Camí del món, el Dr. Torras i Bages li havia manifestat el desig de batejar-lo. Aquest detall ens dóna una idea clara de la gran amistat dels dos homes. Maragall agraeix al Bisbe la deferència amb aquestes sentides paraules: «Estimat Sr. Bisbe: Quina benedició sobre aquesta casa! L'esposa mare ha plorat d'alegria; el marit s'ha sentit remogut en lo més pregon del cor. Així, doncs, aquest fill ja és beneït en el claustre matern, Déu vulga que vingi bé i porti ja tal dignitat i alegria. I jo, com podria dir a V. Il·lma. el meu agraïment? Tant m'estima V. Il·lma. que vulgui donar-me semblant mostra del seu amor? L'accepto humilment, sentint tot mon deute. V. Il·lma. sabrà suplir les paraules que jo voldria dir ara per mostrar-li el meu cor...»

El secretari del Dr. Torras i Bages era el canonge arxiprest, Dr. Josep Dachs, amb el qual Maragall mantingué, també, bona amistat i correspondència. En néixer el fill esperat, s'apressà a escriure al Dr. Dachs una lletra anunciant-li la naixença del noi, ocoreguda el dia abans de Sant Josep de 1909: «Fàcim la mercè de fer-ho saber al senyor Bisbe, i Déu vulla que la seva indisposició sigui cosa passatgera... Quan el Sr. Bisbe estiga ben restablert, si a Déu plau, vostè tinga la bondat de fer-m'ho saber, i si a n'ell li sembla bé, jo vindré a Vich a saludar a Sa Il·lma. i fer-li

saber personalment el naixement del meu fill i rebre les seves ordres per la gran mercè que vol fer a n'aquesta casa, de batejar a l'infant... Si li és possible ja que de la seva voluntat n'estic segur i mai li serà prou agraïda...»

Fins ací, semblaria que la relació que Maragall tingué amb la ciutat de Vich i els seus homes estigué circumscrita a l'amistat íntima i afectuosa amb el bisbe Dr. Torras i Bages. Però si espigolem entre les seves obres trobarem nous aspectes d'aquella relació

Entre els seus escrits en prosa trobem en «Per curt de geni» una narració en la qual la facècia del seu protagonista té lloc a Vich, en conèixer aquest una noia filla d'un negociant de la ciutat, la qual acaba per pendre per muller. En altre assaig sobre «Nyerros i cadells» diverses al·lusions a la Plana de Vich i especialment a la ciutat centre de les divergències entre els dos bàndols.

Una lletra a Josep Pijoan, escrita des de Tona, traspua l'embadaliment que li proporcionava el paisatge que contempla centrat per Vich. «Això gairebé és la felicitat. Tanta terra que es veu i tanta quietud. Del cim de Tagamanent a les muralles de Collsacabra, amb tot el Montseny al mig, i la Guilleria al peu, és un gran escenari on no hi passen sinó les nuvolades silencioses i els jocs de llum; i a davant el pla tot verd de blats i en les faldes dos pobles lluny, Seva i Taradell, que sempre hi toca el sol. I tot tan quiet. Quin repòs! M'encanto hores i hores a la finestra mentre els petits ploren tranquilament a dins. Ha plogut molt i he sortit poc...». Fins el plor dels infants no l'enutja en aquest ambient silenciós de la Plana, que ell viu tan intensament, entre els límits tan ben descrits amb totes les incidències orogràfiques que coneix tan bé.

Parlant de Verdaguer accepta i comenta la comparació que el poeta de Folgueroles fa de diversos països europeus que ha visitat «amb els de la terra pròpia que porta tan impresos». «Catalunya o la Plana de Vich és el patró natural, popular, que el fill del camp porta per tot el món a través». Maragall assisteix a l'enterrament de Mn. Jacint Verdaguer com a president de l'Ateneu Barcelonès, l'endemà mateix d'haver pres possessió del seu càrrec. L'emoció que li produeix hom la veu reflectida en la poesia que li inspirà com en les paraules amb que l'expressa en una lletra a un dels seus amics, gairebé traducció exacte de les del poema.

I quan cerca el punt ideal per bastir el monument a Jacint Verdaguer, cerca un lloc albirador des de tot Catalunya, perquè a dins de la urbs tindria poca visibilitat. «Posem-lo a Montserrat, al Montseny, a Sant Llorenç del Munt, a la Plana de Vich, al Pirineu; posem-lo a Catalunya, mai a la Via Diagonal i al Passeig de Gràcia». Aquestes paraules, com moltes altres afirmacions respecte Verdaguer, ens dóna a conèixer l'alta estima en que tenia a Mn. Cinto. I mostra, també, el lligam, que segons ell, tenia, amb el seu poeta, la Plana de Vich. No diu el lloc concret dintre la plana. La insinua tota sencera. El lloc limitat sorgiria, en el moment oportú, en el més visible i significatiu de la comarca.

Les seves idees polítiques i patriòtiques el posaren també en contacte amb un altre il·lustre fill de Vich, aleshores capdavanter de la política regionalista, en Narcís Verdaguer i Callís.

Cal també, ara, parlar de la reciprocitat. De l'estima i admiració que els viga-

tans han tingut i sentit per Joan Maragall. Ja hem vist que en el Círcol Literari, s'homenatja el poeta llegint Pius Fatjó i Vilas, la poesia «La Sardana» premiada amb l'Englantina en els Jocs Florals d'aquell any.

La Veu del Montserrat, publicació periòdica capdal de Vich i de Catalunya sencerà del quart final del segle passat, li publica tres poesies: «La vaca cega» (n.º 20), «Flors» (n.º 23) i «Pirenaïques» (n.º 36), en l'any 1894, l'any després d'haver escrit «La vaca cega», el qual passa a Sant Joan de les Abadesses, i amb Soler i Miquel fan una excursió al Pirineu.

Arran de la seva mort la *Gazeta Montanyesa* publica una nota necrològica signada pel seu director, el canonge Collell. Aquest dona a conèixer unes lletres de Maragall. Una d'elles contestant a la felicitació que li endreça el Canonge, en ingressar a la redacció del *Diari de Barcelona*. I altres, el motiu de les quals, és una mútua col·laboració que el compositor Manuel Giró reclamava per la lletra d'un himne a Montserrat que, previament, havia escrit Maragall.

Insistirem, més endavant, sobre els elogis que en l'esmentada *Gazeta* es dirigeixen a Maragall, amb motiu del seu traspàs.

En una conferència donada el dia 9 de març de 1919, en el Centre Excursionista de Vich (Temple Romà), pel Rev. Mn. Josep Gros i Raguer, avui canonge de la Seu de Barcelona, sobre «Les noves escoles literàries», no cal dir com la figura de Joan Maragall hi era glossada. Bona part de la conferència, després d'un estudi general de la literatura catalana, és dedicada a la influència directa de Maragall en l'evolució de la llengua i de la poesia. El punt cardinal que ocupa en l'actualitat literària. Sòbriament, el disertant analitza els diferents aspectes de l'aportació maragalliana, fets nova teoria, tendència moderníssima que marca la revolució estètica que la seva obra ha imprès als nous corrents poètics del noucents. Aquesta conferència va ésser publicada íntegrament en les pàgines de *Revista de Vich*, números 16 i 17 de l'any 1919.

En aquesta mateixa *Revista*, en el 14, del mateix any, Miquel dels Sants Genís i Bayés, estudiant «La poesia nacional catalana» fa un estudi de la mateixa, centrant la trilogia Verdaguer, Maragall, Carner, en les successives emprentes que els tres grans mestres han donat a la revolució de la nostra poesia.

No cal dir que el que acabem d'esmentar és una mostra del reconeixement del valor de Joan Maragall en la literatura moderna, expressat pels vigatans, en oportunes coincidències. Tant s'ha parlat a Vich de literatura, periodisme i poesia, que el nom de Maragall haurà sonat moltes vegades en els seus cenacles culturals. Hem volgut constatar només aquestes, perquè d'elles n'hem trobat constància en publicacions aparegudes. Entre altres esmentarem el treball de Pere Vinyoles i Vivet, publicat a *Ausa*, n.º 33, de 1960, sobre el tema «El meu Maragall» i l'esmentat llibre sobre «La Cerdanya» de Rafael Gay de Montellà.

I, per a finalitzar aquest assaig, copiarem els elogis que en la *Gazeta Montanyesa* del 21 de juliol de 1911, pocs dies després de la seva mort, estampà el canonge Collell, en la seva nota del dia: «Clara intel·ligència que ho veia tot pel camí de la Bondat i de la Belleza». «El seu nom personifica, com a poeta, la tercera època del Jocs Florals». Sentència lapidària que corrobora l'impacte de Joan Ma-

ragall en la lírica del seu temps. I un paràgraf de M. Dausa, el canonge Marià Serra i Esturí, en el número corresponent al dia 23 del mateix mes, glossant les notícies que de la seva mort s'escamparan arreu «Ha mort tan cristianament com un asceta. Ha estat en moments solemnes el poeta de Catalunya, l'herald de les seves ambicions, el pregoner de les seves ànsies». «La seva malaltia, tan resignadament sofrida, i la seva mort, tan bellament cristiana, han estat l'article millor i la millor poesia de l'articulista que sabia fer pensar i del poeta que sabia fer sentir... No ha mort Maragall sols «elegantment» com s'ha escrit, sinó que podem dir, com Tertulià, que la seva mort ha estat triomfal».

MIQUEL S. SALARICH I TORRENTS.
